

LOS-TRI-UM > Tolustre vora el Segre); *Leribosc* del Tarn-et-G. (ja Skok es desentenien de la identificació amb la menció antiga *Lavasiosco*) pot ser simplement *Le-riu (del) bosc* (le article masculí tolosà); *Lavernosc* de l'alta Garona, pot estar per *-ost* i pertànyer, com a nom aquitano-cèltic al tipus *Lavernac-Lavernat-Lavernay-Lavernoy* de França del Centre y Nord (fantàstic pensar, com Skok, en el mític pre-llatí *Laverna*).

Així realment hem de reconèixer que hi ha un hiatus total i bruscat des de la ribera del Roine fins a *Biosca*. I això induïx a rebutjar la presència, en aquest nom català, del sufix lligur, o paracèltic, *-òsc*.

B) I puix que és nom pre-romà, ens decantarem per una etimologia del branc ibero-basc, al qual pertanyen quasi tots els noms pre-romans de Segarra: *Ivorra* (immediata a Biosca), *Sanaüja*, *les Oluges*, *Ardèvol*, *Seddó*, *Aliès*, *Artesa*, *Ossó*, *Tàrrega* i el nom mateix de la comarca de *Segarra*.

Segurament és un deriv. del nom, ara encara basc, del 'cor': *bihotz*; capçal, en basc, d'una innombrable família de deriv.: un *biotz-ko-a-o-ku-a*, p. ex. seria 'coral', 'pertanyent al cor' (cf. les formacions explicades per Mitzelena, *Apell.*, § 374). També ha format NLL bascos: en el Salazar *Biotzari*, que amb la *o* tractada en romànic com *ô*, tònica i oberta, ha donat la forma castellana d'aquest nom: *Bigüézal* (Mitzelena, *Fon. Hi. Vca.*, p. 312).

Però encara val més, i més simple partir del derivat *BIOZKA*, format amb el sufix privatiu *-ga*: com sigui que darrere *tz*, com és ben sabut, tota *g* es torna automàticament *k* en basc, i ja en ibèric. No és un derivat postulat sinó viu en alguns parlars locals. *Azkue* (*Morfol. Vca.* 156.10) el recollí en un de Biscaia amb el sentit de covard. I el verb derivat d'aquest substantiu, *biozkatu* resta molt estès en la major part del domini basc (Bisc. Lab., BNav., Sul.) amb el significat de «descorazonar, afligir, entristecerse» (diccionari *Azkue*); amb altres derivats encara: *biozkada* «pulsació» (suletí segons *Azkue*), i l'adverbi *biozkanpo* (bnav. i roncalès) «de mal grado».

El sentit toponímic, en *Biosca*, seria 'poble arrupit, arraulit, desemparat': sigui per la poca fertilitat del país, o potser encara més per la posició del poble al peu de l'antic castell dominant: «Ai *Biosca*, / del Castell sota la closca, / vila xica i mal composta! / Si la closca cau, / ai *Biosca*, adéu-siau». Bé ho canten així!

Basquisme doncs? No ho estrenyem tant; car sota aquest meridià és indistinguible el complex ibero-aquitano-basc. I de la presència del mot en ibèric en tenim proves de sobres, des d'antic. Fins amb la *-b-* intervocàlica, avui sols conservada en els dialectes bascos del Nord; i amb els derivats en *-k-*: *Bihoxcus* i *Bihoscinnis* en inscripcions aquitanes; i també *Bihossi*, *Baiossi*, *Biiossi* (Whatmough, *Dial. Anc. Gaul.* 87, 91, 92; i Mitzelena, *l. c.*).

També pel vessant ibèric: *bios-ildun* en el segon plom d'Alcoi. I també en aquesta banda degué existir el derivat en *-k-*, car en una làpida romana de Xàtiva encara es llegeix, mutilat, *BIVSC* (*GGRV*, 476). El tema

de *bioz-* es devia estendre des del Sud fins al Nord del domini català: *Biurbi* havia estat el nom ibèric de Perpinyà, capital del Rosselló (Schmoll, *Vork. Idg. Hisp.*), nom possiblement format per *bioz-be* 'sota el cor', d'on *biurbi* (= *biurbi*) amb el canvi de *s* en *r* davant consonant sonora que és normal en català mateix (*bisbe* > *Birbe*, infra; *prebosde* > *peborde* etc.; en el sentit de 'davall de *Ruscino*' (Castellrosselló) l'únic poblat important en temps ibèrics; en efecte és allí on s'ha trobat una moneda amb la llegenda *biu(r)bicen* (Schmoll, *ib.* 62) adjectiu format amb el mateix *-ken/kin* que ja hem vist en *Bihoscinnis*. I cf. l'article *Besalú*.

¹ Dita tòpica i malèvola: «*Biosca*, / xica vila i mal composta: / si el castell cau, / ai *Biosca*, adéu-siau!». Lloc de gran devoció amb prelats, santuaris antics i aplecs, que descriu J. M. Espinàs, *Viatge a Segarra* (1972), 73-75, i que acabaven amb la corrandà: «De St. Pelegrí em despedeixo / i la M. de Déu del Pla, / i tots els sants de *Biosca*: / que amb salut puguem tornar.» El geògraf-historiador humà, pot deduir-ne: vila de gran tradició, i d'esperit molt tradicionalista, tant com a la veïna *Ivorra*. — ² El cognom, oït sempre *bióskə* (8 pobles cat. or., 8 occid., 4 val., *AlcM*); jo l'anoto (pronunciat *bióske*, *-kə*, *-ka*) a Albatàrrec, i (esdevingut NLL menor:) *Cal Biosca* al Pla de Cabra, *Pou de Biosca* a Catí (XLII, 85.11; XLVI, 18.10), i a Salvassòria (XXVIII, 107.17). — ³ Per què no compost de *bosc*? Cert que Skok (§ 168) cita una forma medieval *Lavarioscum*, *-cus*, que encara que fonèticament no es pugui identificar amb *Lavars* de l'Isère, tanmateix és en docs. de cap a Grenoble, i això ja ens desenganya d'imaginar-hi metàtesi *v-r* > *rv*, majorment havent-hi *-b-* i no *-v-*.

⁴ Dono aquí una llista d'aquests noms antics en *-usc-*, *-osc-*, per no deixar fora cap part de l'horitzó, encara que difícilment es poden relacionar amb el problema de *Biosca*. C. BETUSCIUS T., en una inscr. d'Itàlia (*CIL* III, 4055); PETUSCA en inscr. hispànica il·lustrada pel P. Fita (*Ci. Crist.* 1879, 112); ETOSCA, que a tort s'ha cregut situada a *Aitona*. HONOSCA prop de Cartagena. És desconeguda una *villa Enuscho* del comtat de Besalú (segons un doc. de 957 del *Recueil* de dom Bouquet, vol. IX): potser error de lectura per *Euuscho* = *Euoxo*, forma primigènia d'*Oix*. A fi de completar aquest tema, deixi-se'm dir que crec infundat lligar el sufix *-osc/usc-* amb el sufix *-asc-*, car tenen una àrea ben diferent: *-asc-* és alt-italià però ja no occità (fora de casos isolats i recusables), i els pocs casos existents hispànics que han cregut trobar-ne Skok i Aebischer (*Top. Cat.* 160, 163-4), com ja veu aquest, són sense relació amb els sufixos post-antroponímics; i en general pertanyents al branc ibero-basc (*Balasc*, *Benasc*) o bé no hi ha tal sufix en absolut: *Tavascan* és bascoide: (*A*)*ta-be azkan* 'final dels sotaports'. Skok no distingeix *-osc* de *-òst*, que no hi té res a veure (sufix cèltic *-òsto-*, veg. el meu treball de *Btr. z. Nfg.* 1973, 204-9), enganyat per la confusió (de les consonants finals en frprov. i parcial en prov.), men-